

Господ и дяволът правят света - фолклорна легенда

ОБОБЩЕНИЕ

Легендата: „Господ и дяволът правят света“ е народна легенда, която се различава от библейския разказ за Сътворението и по това, че дяволът участва в сътворението на света редом с Бога.

Господ: Бог има „могъщи шепи“ и „животворяща сила“, с които сътворява земята, тревите, храстите, дърветата, животните и човека. В народното въображение той е сякаш добър стопанин, който работи и се грижи за сътворения свят.

Дяволът: Сам пожелава да участва в сът-

ворението на света, но непрестанно се състезава с Господ, завижда му, даже пожелава да го удави, опитва се да развали божието дело, надупчва с шило създадения от Господ човек.

Божията сила: Въпреки усилията на дявола да придобие „равна сила с Бога“, той не успява нито да създава като Бога, нито да унищожи сътворения от него човек; дори сътвореният от него вълк се подчинява на Бога, а не на него. Затова и направеното от дявола е само „дяволска работа“.

Съпоставете библейския мит за Сътворението и българската легенда. Като кликвате в празните полета, ще получите примерни отговори.

	Библейски мит	Българска легенда
Как Бог сътворява света?		
Каква е ролята на Дявола в сътворението на света?		
Как Бог сътворява човека?		
Каква е ролята на Дявола в сътворението на човека?		

Тримата братя и златната ябълка - българска народна вълшебна приказка

Приказката „Тримата братя и златната ябълка“ е преразказана от: ??? – Ангел Каракийчев

ОБОБЩЕНИЕ

За приказката: „Тримата братя и златната ябълка“ е фолклорна вълшебна приказка.

Героят: Третият брат, който опазва златната ябълка, отива на долната земя, убива ламята и освобождава страдащите хора, връща се на горната земя и се оженва за красивата и добра девойка.

Участници в действието: Старият баща; двамата по-големи братя, които не се отличават със смелост и честност; красивата девойка с вълшебния пръстен; жителите на долната земя – старицата и дъщеря ѝ; злата ламя; орлицата, която помага на третия брат.

Пространства в приказката: горна земя, където живее семейството на героя; долна земя, към която се стига през кладенец – там ламята измъчва и убива хората. Преходът между горната и долната земя се извършва чрез вълшебни животни, като белия и черния овен и орлицата.

Сюжет: За героя, който изминава различни пространства, преодолява препятствия, бори се със злото и постига сполука и щастие.

Основна идея: Борбата между доброто и злото, в която доброто побеждава със смелост, съобразителност и честност.

Разпределете в таблицата героите от приказката „Тримата братя и златната ябълка“ според ролите, характерни за вълшебните приказки.

Герой	Лъжегерой	Вредител	Помощник

двамата
по-големи
братя

най-
малкият
брат

орлицата

ламята

Свържете частите на света от приказката с предметите и съществата, които ги символизират.

дом на ламята

небесен (свещен) свят

златна ябълка

долна земя

дом на тримата братя

земен свят

Златното момиче – българска народна вълшебна приказка

ОБОЩЕНИЕ

За приказката: „Златното момиче“ е фолклорна вълшебна приказка, която се разказва в различни варианти.

Семейството: Машехата, която обича само своето момиче и мрази другото дете; готова е на всичко, за да донесе нещастие за златното момиче и сполучка за черното – прогонва го от дома, прави опит и за измама; беззловевият баща на златното момиче, който прави всичко, което иска машехата.

Златното момиче: Добро, трудолюбиво и изпълнено с внимание към другите – то получава наградата: да е златно момиче, сандъчето с жълтици и любовта на „първия юнак в страната“.

Черното момиче: Отнася се към другите с презрение и високомерие, липсват му доброта и съчувствие. Наказанието му е в черните води на реката и в сандъчето със змии и гущери. Въпреки опита на майка му да го омъжи с измама, лъжата е разкрита и не постига нищо.

Приказна опозиционна двойка герои: Двете момичета проявяват противоположни качества и постъпват по противоположен начин при еднакви обстоятелства – те са приказна опозиционна двойка герои.

Основна идея: В живота стореното добро се връща и се възнаграждава.

Златното момиче

Според руския учен Владимир Проп персонажите на фолклорната вълшебна приказка са седем:

герой – този, който движи действието

вредител – този, който наврежда в началото на приказката и който е победен на финала

дарител на вълшебно средство – този, който дарява вълшебен предмет, с помощта на който героят се справя с различни изпитания
вълшебно средство

отправител – персонаж, които поставя задачи на основния герой

издирван персонаж – обикновено царкиня

лъжегерой – персонаж, който се опитва да се представи вместо героя

Определете персонажите в приказката „Златното момиче“.

реката

лъжегерой

момичето на
мащехата

вълшебно средство

стопанката

герой

мащехата

вредител

златното момиче

дарител на вълшебно
средство

**В приказката животните говорят.
Как се нарича този художествен похват?**

- повторение
- олицетворение
- епитет

Какво означава опозиционна двойка герои?

- герои, които не си приличат
- герои, които са противоположни по качества
- герои, които си приличат

Свържете правилно.

Приказката е вълшебна,
когато в нея

Приказката е битова, когато
в нея

героите са обикновени хора
и се разказват случаи от
всекидневието

има вълшебни предмети

няма вълшебни предмети

Във фолклорната вълшебна приказка

- краят не е щастлив.
- животните не могат да говорят.
- злото остава ненаказано.
- доброто винаги побеждава злото.

Определете общите и специфичните характеристики на митологията и фолклора, като попълнете таблицата.

Митология	Общи характеристики	Фолклор

Изкуство на словото, което отразява светогледа на общността, а не на отделната личност.

Възниква в древни времена.

Английска дума, която означава *народна мъдрост*.

Създават се и се разпространяват устно.

култура на обикновените хора, част от всекидневието

Свещен разказ, неотделим от религиозните вярвания, чиято истиинност не се подлага на съмнение.

Разказва за световния порядък, но и за човешкия живот в неговите всекидневни измерения.

анонимно творчество

Отразява възгледите и представите за света на един народ или етнос.

Гръшка дума, която означава *слово, дума, разказ*.

В основата му е човекът – такъв, какъвто е във всекидневния си живот.

Разказва за възникването и развитието на Вселената.

колективно творчество

В основата му са опозиционните двойки за Сътворението – Хаос/Космос; Мрак/Светлина.

Отразява възгледите и представите за света на родово-племенната общност.

Кои са характерните черти на фолклорните легенди?

ИМА ГИ ВЪВ ФОЛКЛОРА НА ВСИЧКИ НАРОДИ

РАЗКАЗВАТ ЗА ПРИКАЗНИ И ИЗМИСЛЕНИ ЛИЧНОСТИ И СЪБИТИЯ

РАЗКАЗВАТ САМО ФАНТАСТИЧНИ ИСТОРИИ

МОЖЕ ДА СЕ ОТНАСЯТ ДО ИСТОРИЧЕСКИ СЪБИТИЯ ИЛИ ДО ГЕОГРАФСКИ ОБЕКТИ

РАЗКАЗВАТ ЗА РЕАЛНИ И ФАНТАСТИЧНИ ЛИЧНОСТИ И СЪБИТИЯ

Кое следните твърдения е вярното?

МИТОВЕТЕ СА СВЕЩЕНИ РАЗКАЗИ, А ФОЛКЛОРЪТ НЕ Е СВЕЩЕН – ТОЙ СЪПЪТСВА ЧОВЕШКОТО ЕЖЕДНЕВIE.

МИТОВЕТЕ СА УСТНО ТВОРЧЕСТВО, А ФОЛКЛОРЪТ ПИСМЕНО.

МИТОВЕТЕ СА ЗА ДЕЦА, А ФОЛКЛОРЪТ – ЗА ВЪЗРАСТНИ.

МИТОВЕТЕ РАЗКАЗВАТ ЗА СЪДБАТА НА ЧОВЕКА, А ФОЛКЛОРЪТ ЗА СЪТВОРЕНИЕТО НА БОГОВЕТЕ.

Фолклорен традиционен календар

ОБОБЩЕНИЕ

Народните празници: Традицията свързва природните явления и промени с религиозните вярвания в празниците; те имат едновременно фолклорен и религиозен характер и винаги са колективни.

Празничните ритуали: Ритуалите са последици от действия, които укрепват връзката между хората и връзката на хората с Бога. Те също са традиционни и се предават от поколение на поколение. На празниците храната, благопожеланията, песните, молитвите и по-ведението на хората имат ритуален характер.

Празници и религия: Коледа, Великден

и Гергъовден са християнски празници, Пасха е еврейски, а Курбан байрам – мюсюлмански. Всички те са свързани със сюжети и събития от свещените книги на трите религии и от наследствата на традицията.

Различия и прилики между празниците: Въпреки големите различия между празниците и религиите на различните общности всички празници скрепяват връзките между хората, изискват милост и грижа за бедните, болните и нещастните. Да се уважи празникът на друга религиозна общност, е обичайно по българските земи.

- **Коледа**
- **Великден**
- **Пасха (Песах)**
- **Курбан байрам**
- **Гергъов ден**

По какъв начин древните народи са измервали времето и са съставяли календари?

- чрез събития от личния си живот
- чрез методите на математиката
- чрез волята на боговете
- чрез природните явления, небесните тела и сезоните

Под наименованието „празници“ разбираме:

- рождения ден на всеки отделен човек.
- „празни дни“, в които нищо не се случва.
- дни, в които народът се труди.
- дни, които имат особено значение за общността и в които се изпълняват обреди за здраве, живот и благоденс

Песните и благословиите, свързани с действията на общността по време на празниците, наричаме:

- митически.
- обредни.
- нито едно от изброените.
- юнашки.

Най-големият зимен празник във фолклорния празничен календар е

- Коледа.
- Сирни заговезни.
- Гергьовден.
- Еньовден.

Боядисването на яйца е обичай, свързан с празника:

- Великден
- Гергьовден
- Еньовден
- Коледа

Еврейският празник Пасха е свързан с името на:

- Свети Георги.
- Свети Димитър.
- Исус Христос.
- Мойсей.

На празника Курбан Байрам се:

- боядисват яйца.
- приготвя безквасен хляб.
- сплитат венци от цветя.
- иска прошка от по-възрастните.

Религиозното значение на празника Великден е:

- нито едно от изброените.
- възкресението на Исус Христос.
- раждането на бог Зевс.
- спасяването на евреите от робството в Египет.